

A képekről (Helyszíni tudósítás)

Annak az egykori zánkai nagyberuházásnak, amely a „mozgalmi keresztségben” a Balatoni Úttörőváros nevet kapta, az 1969-es alapkövetétel utáni első harminc éve a nagy nyilvánosság előtt zajlott. „Európa második legnagyobb gyermekintézménye” – szólt az eposzi jelző, hiszen még a hetvenes évek kis magyar nacionalizmusának időszakában is vigyázni kellett, le ne előzzük a szovjet nagytestvért, a legendás Fekete-tengeri pionírparadicsomot, Arteket.

Zánkáról dalok szóltak – egyenesen kantáták –, a sajtó dicsőségét zengte, a korai pedagógiai rendszerkritika pedig rajta köszörülte a nyelvét, a mozgalmi formalitásokat és az állami bürokráciát ostorozván a táborváros életében, szervezeti kultúrájában. A gyerekek meg táboroztak. Erős állami szubvencióval és alacsony térítési díjakkal.

A városi komfortot szimuláló létesítménynek saját múzeuma volt (bejegyezve a hazai múzeumok lajstromába). *Miklós Tamás* muzeológusé az érdem, hogy felismer- te: ha tudományos gyűjteményről van szó, akkor annak nem csupán az úttörőtörté- netről kell szólnia, hanem a 20. század első felének serdülőmozgalmi teljességéről (egyházi szervezetekről, gyerekbarátokról, cserkészekről stb.). S gyűjtőkörének is nemzetközivé kell válnia.

Egyedülálló, látogatható gyűjtemény alakult a főépület egyik szárnyában.

Ugyanekkor *Bernáth Elek* rajztanár arra tette fel életét, hogy megalapítsa és mű- ködtesse Zánkán a Gyermekalkotások Galériáját – bőkezű állami támogatással. Nemzetközi szaktáborok, pályázatok nyomán gazdagodó, világra szóló, *húszezer da- rabos* gyűjteményt gondozott (katalogizált, fotózott, kartotékozott), állított ki, s kí- nálta fel a tudományos kutatás számára. Mára fél évszázad, s legalább a fél világ gyermekrajz-irányzatai tanulmányozhatók általa.

A második harminc esztendő t balladai homály fedi. Rendszer- és tulajdonosváltások, különböző jövőképek különböző funkciókról. Először a főépü- letből telepítették ki a műtárgyakat, majd mint semmirekellő holmit egy Duna-parti raktárban hordták össze.

Az utolsó utáni pillanatban leltünk rá az „anyagra” – illetve a minisztériumban a pártfogó Múzeumi Főosztályra. S most szakemberek – egykori és mai kincskeresők – összefogásában a búza és az ocsú szétválasztása zajlik. Miben tett kárt az idő? A gondatlan tárolás? Minek van az aznapin túli értéke? A válogatás és rendezés na- pokon belül lezajlik (az utolsó tulajdonos ennyi haladékot adott).

Hogy mely közgyűjtemény veszi majd gondjaiba, tágas tereibe mely múzeum fo- gadja be? Kik lesznek a feldolgozó kutatók? S ki fogja sine ira et studio feltárni e korszak gyermekéletének tanúsítványait? E sorok írásakor, a fotók készítésekor még nem tudjuk. Tesszük a dolgunk. Mentjük, ami menthető.

Trencsényi László

A lapszám vonatkozó képeit és a címlapon szereplő fotót *Veszprémi Attila* készí- tette az említett raktárban, 2019 októberének elején. A képek a 19, 45., 66., 93–94., 136. és 143. oldalon láthatók.